

Богдана Шулюк
Тернопільський національний економічний університет
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ
ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ

На сучасному етапі державотворення розвиток соціально-економічних процесів обумовлюється впливом світової фінансової кризи, котра охопила всі сфери суспільного життя та призвела до: падіння рівня зайнятості й добробуту громадян, зростання безробіття, зниження платоспроможності, надмірного майнового розшарування, низької якості надання соціальних послуг, скорочення надходжень до бюджетів усіх рівнів. Відтак негативні наслідки кризи засвідчили неспроможність соціально-культурної політики ефективно функціонувати в цих умовах та контролювати процеси суспільних змін.

Конституція України (ст. 1, 3) визначає Україну як соціальну державу та визнає людину, її життя, честь, гідність, недоторканість і безпеку найвищими соціальними цінностями та встановлює, що права й свободи людини, їхні гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Соціальною визначається держава, котра враховує, що економічна ефективність – не самоціль, а засіб для задоволення матеріальних і духовних потреб своїх громадян [3, с. 4]. Однак, незважаючи на конституційно визначений соціальний характер держави, існує низка суттєвих проблем, що потребують свого вирішення. До них можна віднести наступні.

По-перше, це відсутність у період прояву кризових явищ системного підходу до формування державної соціально-культурної політики, сучасного інструментарію вибору соціальних пріоритетів та механізмів їх реалізації. Адже соціальні цілі відіграють вторинну роль порівняно з економічними, адміністративними та політичними факторами.

По-друге, надмірне зростання соціально-культурних витрат при низькій ефективності функціонування згаданої політики. Це пов'язано з недосконалістю системи управління, відпливом кваліфікованих кадрів через низький рівень заробітної плати, відсутністю механізмів цільового надання соціальних послуг.

По-третє, здебільшого фінансове навантаження на місцеві бюджети. Так, видатки зведеного бюджету на такі послуги у 2007 році склали 55,0% від загальної суми видатків, державного бюджету – 40,2%, а місцевих бюджетів – 75,2%. В 2008 році ці показники становили відповідно 56,6%, 44,6%, 73,9% [2]. Наведені дані свідчать про те, що основна частка фінансування суспільних послуг припадає на місцеві бюджети. Проте через нестачу коштів місцевих органів влади населення змушене задовольнятися обмеженим колом соціальних пільг, а саме: самостійно оплачувати медичні послуги, забезпечувати себе житлом, отримувати мізерні пенсії тощо.

По-четверте, нераціональне витрачання бюджетних коштів на соціально-культурну галузь. Зазначений аспект знаходить своє підтвердження в річних звітах та висновках Рахункової палати України. Так, загальна сума коштів у 2008 році виявлених за неефективне їх управління у згаданій сфері через недоліки планування або ж відсутність обґрунтованого прогнозування і планування склала майже 1,5 млрд. грн., що становить 26,9% від загальної суми усіх виявлених обсягів неефективного використання державних коштів [1].

По-п'яте, відсутність оптимального розподілу обмежених бюджетних ресурсів за напрямками соціально-культурного розвитку держави на середньо- та довготермінову перспективу. Адже варто зауважити, що в Україні відсутня єдина стратегія соціально-культурного розвитку держави. Існує велика кількість програм, які є відособленими та нескоординованими між собою, не призначені для розв'язання певної стратегічної мети суспільного розвитку. Така ситуація зводить нанівець зусилля із підвищення ефективності функціонування досліджуваної політики, розпорошує державні фінанси, призводить до значних фінансових втрат суспільства.

Тому, на сьогодні надзвичайно важливою є проблема розробки єдиної стратегії соціально-культурного розвитку держави з чітким формулюванням суспільних пріоритетів, цільових установок та завдань, у відповідність до якої слід привести всі інші програми та проекти розвитку. Лише за таких умов може йтися про можливість переходу до формування бюджетної стратегії та проведення збалансованішої соціально-культурної політики. А це є передумовою для забезпечення сталого соціального розвитку України.

З огляду на це, з метою розв'язання існуючих проблем, перед урядом України постало завдання – забезпечити наповнення бюджету та підвищити ефективність соціально-культурних витрат. Для цього прийнята наступна програма дій, де передбачено [4]:

- досягнення ефективності фінансування соціально-культурних завдань, які належать до сфери компетенції держави та місцевої влади;
- оптимізацію державних витрат та повне виконання державних зобов'язань перед суспільством із одночасним скороченням витрат на утримання державних органів управління;
- мінімізацію негативних соціальних наслідків у результаті реалізації виваженої та відповідальної соціально-культурної політики, спрямованої на підтримку найвразливіших верств населення та недопущення високого рівня безробіття.

Визначені соціальні ініціативи є державними пріоритетами та основою соціально-культурної політики держави. Їх слід проводити цілеспрямовано з активною участю державних та місцевих органів управління, які покликані створювати необхідні умови для реалізації цієї політики: фінансуючи певну частину її діяльності, створюючи організаційно-економічні умови для реалізації соціальних послуг, визначаючи пріоритети її розвитку, справляючи прямий та непрямий вплив на розвиток не тільки державного, але й приватного секторів діяльності у соціальній сфері. А це дасть змогу сприяти розбудові соціальної держави з конкурентоспроможною ринковою економікою, здатною забезпечити розвиток, гідний рівень і якість життя громадян.

Література:

1. Висновки щодо виконання Державного бюджету України за 2008 рік. – [Електронний ресурс] / Рахункова палата України. – Режим доступу: http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/article/1462353?cat_id=412
2. Державний комітет статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. – К.: Преса України, 1997. – 80 с.
4. Програма Кабінету Міністрів України «Подолання впливу світової фінансово-економічної кризи та поступальний розвиток». – К., 2008.

Bohdana Shulyuk

Ternopil National Economic University

Problems of social and cultural policy in the global financial crisis

Annotation

The problems of socio-cultural policy of Ukraine. Considered the Programme of Action of the Ukrainian government to improve the functioning of the said policy in the global financial crisis.